

Social- och hälsovårdsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om en extra indexjustering år 2022 av vissa förmåner som är bundna till folkpensionsindex

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om en extra indexjustering år 2022 av vissa förmåner som är bundna till folkpensionsindex (RP 75/2022 rd): Ärendet har remitterats till social- och hälsovårdsutskottet för betänkande

Sakkunniga

Utskottet har hört (distanskontakt)

- konsultativ tjänsteman Mikko Horko, social- och hälsovårdsministeriet
- specialsakkunnig Tuomas Helminen, social- och hälsovårdsministeriet
- förmånschef Pirjo Raute, Folkpensionsanstalten
- utredningschef Jussi Tervola, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- intressechef Anne Perälähti, SOSTE Finlands social och hälsa rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt
- Sysselsättningsfonden
- Arbetslöshetskassornas Samorganisation rf.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår en lag om en extra indexjustering år 2022 av vissa förmåner som är bundna till folkpensionsindex stiftas. Inflationen har accelererat och i synnerhet priserna på energi och mat har ökat mycket kraftigt redan i början av 2022. Rysslands invasion av Ukraina och dess konsekvenser har påskyndat prisökningen ytterligare. För att stödja köpkraften hos förmånstagare med låga inkomster föreslås det att det görs en extra indexjustering av vissa grundtrygghetsförmåner som är bundna till folkpensionsindexet samt av utkomststödet.

De föreslås att indexjusteringen görs den 1 augusti 2022, och den grundar sig på medelvärdet för konsumentprisindexen för januari–mars 2022. Från ingången av 2023 görs indexjusteringen på normalt sätt och den extra indexjustering som nu föreslås påverkar inte förmånsbeloppen efter den indexjustering som görs den 1 januari 2023.

Betänkande ShUB 10/2022 rd

Propositionen hänför sig till propositionen om en andra tilläggsbudget år 2022 och avses bli behandlad i samband med den.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft så snart som möjligt.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Syftet med propositionen är att trygga betalningsförmågan hos pensionstagare och förmånstagare med låga inkomster i en situation med accelererande inflation. Särskilt energi- och matpriserna har stigit kraftigt redan sedan början av 2022. Rysslands invasion av Ukraina och dess konsekvenser har påskyndat prishöjningarna. Med stöd av den lag som föreslås i propositionen görs en extra indexjustering av vissa grundtrygghetsförmåner som är bundna till folkpensionsindex samt av utkomststödet.

Den föreslagna extra indexjusteringen höjer de övriga förmånerna enligt propositionen från den 1 augusti till den 31 december 2022 och studiepenningen från den 1 augusti 2022 till den 31 juli 2023, eftersom den normala indexjusteringen av studiepenningen görs med fördröjning den 1 augusti varje år och fram till dess betalas studiepenningen enligt den höjning som anges i propositionen.

Utskottet anser att den föreslagna extra indexjusteringen behövs för att säkerställa köpkraften hos de med låga inkomster och tillstyrker den därför utan ändringar.

Den extra justeringen av folkpensionsindex görs på basis av den genomsnittliga prisnivån under första kvartalet 2022, vilket innebär att förmånerna höjs med cirka 3,5 procent. Höjningen gäller vissa grundtrygghetsförmåner och belopp som är bundna till folkpensionsindex. Beloppet av full folkpension stiger med cirka 24 euro, arbetsmarknadsstödet med cirka 14,50 euro och utkomststödet grunddel med cirka 18 euro i månaden. Det slutliga beloppet av den förhöjning som en individ eller familj får varierar dock från fall till fall, eftersom de förmåner som föreslås bli höjda också påverkar varandra.

De sakkunniga har påpekat att den föreslagna höjningen, när den träder i kraft i augusti, är mindre än den faktiska prisstegringen eftersom levnadskostnadsindexet redan i april 2022 hade stigit med över 5,0 procent från poängtalet för det föregående folkpensionsindexet. Utskottet ser det som angeläget att prisstegringens konsekvenser för förmånstagare med låga inkomster följs. Om inflationen stannar på en hög nivå för en lång tid, bör det även i fortsättningen finnas beredskap för indexjusteringar under året.

Dessutom har de sakkunniga påpekat att även om indexjusteringen gäller hushåll med de lägsta inkomsterna gäller den exceptionella prisökningen särskilt vissa varugrupper, såsom bränslen och livsmedel, men inte till exempelvis hyror i samma utsträckning. Således beror prisstegringens effekter på individnivå också på hushållens specifika konsumtionsstruktur och t.ex. på bostadsorten. Dessutom är det administrativt enkelt att genomföra den föreslagna indexjusteringen, men höjningarna är delvis inkonsekventa på grund av den sociala trygghetens komplicerade indexbindningar. Den föreslagna indexjusteringen höjer till exempel beloppet av den inkomstre-

Betänkande ShUB 10/2022 rd

terade arbetslöshetsdagpenningen och lindrar beskattningen av arbetspensioner, men höjer inte de inkomstrelaterade föräldra- eller sjukdagpenningarna. Utskottet konstaterar att förmånssystemet i samband med den pågående social- och hälsovårdsreformen bör utvecklas i en mer konsekvent riktning så att reglerna för beräkning av olika förmåner och indexbindningarna blir enhetligare.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och hälsovårdsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 75/2022 rd utan ändringar.

Helsingfors 1.6.2022

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Markus Lohi cent
vice ordförande Mia Laiho saml
medlem Pekka Aittakumpu cent
medlem Kaisa Juuso saf
medlem Arja Juvonen saf
medlem Terhi Koulumies saml
medlem Hanna-Leena Mattila cent
medlem Ilmari Nurminen sd
medlem Veronica Rehn-Kivi sv
medlem Minna Reijonen saf
medlem Heidi Viljanen sd
ersättare Ville Valkonen saml.

Sekreterare var

utskottsråd Sanna Pekkarinen.

Betänkande ShUB 10/2022 rd **Reservation /sf**

Reservation

Motivering

I och med Rysslands angrepp mot Ukraina har inflationstakten stigit kraftigt i Finland. Den årsförändring i konsumentpriserna som Statistikcentralen räknat ut var ännu i februari 4,5 procent, men accelererade efter krigets början till 5,8 procent i mars och 5,7 procent i april. Statistikcentralen menar att en betydande orsak till inflationen är höjningen av bränslepriserna (<https://www.stat.fi/julkaisu/cktvbulxk1ur80b553z1vekl8>).

Institutet för hälsa och välfärd påpekar i sitt sakkunnigutlåtande till utskottet att den föreslagna förhöjningen görs på basis av den genomsnittliga prisnivån under första kvartalet 2022, vilket innebär att förmånerna höjs med cirka 3,5 procent. Levnadskostnadsindex hade dock redan i april 2022 stigit med över 5,0 procent från poängtalet för det föregående folkpensionsindexet. Den föreslagna höjningen underlättar situationen för låginkomsttagare, men höjningen i augusti sker rätt sent och understiger, när den väl träder i kraft, klart den faktiska prisstegringen. Det framgår inte av propositionen varför det inte användes ett mer aktuellt poängtal för höjningen, till exempel enbart poängtalet för mars.

Sannfinländarnas utskottsgrupp instämmer i den kritik som Institutet för hälsa och välfärd framfört och anser att det är ohållbart att medborgarnas köpkraft och därmed välfärd försvagas betydligt när inflationen accelererar. Sannfinländarnas utskottsgrupp betonar Institutet för hälsa och välfärds iakttagelse att inflationsökningen särskilt gäller bränslepriserna och livsmedelspriserna. Det höga bränslepriset beror dock inte till väsentliga delar på kriget, utan på punktbeskattningen. Enligt Statistikcentralen var dieselpriiset 1,16 euro per liter i maj 2020 och 1,28 euro per liter för 95-oktanig bensin och i slutet av maj 2022 var medelpriset 2,28 euro per liter enligt webbplatsen polttoaine.net och 2,49 euro per liter för 95-oktanig bensin. Regeringen höjde bränsleskatten under valperioden och motiverade den skattehöjning som trädde i kraft den 1 augusti 2020 med en indexhöjning som upprätthåller den reella nivån på bränslebeskattningen i förhållande till konsumentprisutvecklingen.

Sannfinländarnas utskottsgrupp anser att när bränslepriserna nu stigit till rekordhöga nivåer är det lämpligt att enligt regeringens egen logik sänka bränslebeskattningen så att den reella nivån på bränslebeskattningen i förhållande till konsumentprisutvecklingen bibehålls. Detta vore viktigt både med tanke på den regionala jämlikheten dels eftersom användningen av bil för arbetsresor och ärenden utanför stora städer ganska ofta är nödvändigt, dels med tanke på bevarandet av Finlands nationella konkurrenskraft för att verksamhetsförutsättningarna också för företag utanför tillväxtcentrumen ska tryggas. Det höga priset för mobilitet orsakar i sig flitfällor när det på grund av kostnader för arbetsresor blir mindre lönsamt att arbeta och direkt olönsamt att ta emot arbete långt hemifrån.

Sannfinländarnas utskottsgrupp anser det vara viktigt särskilt med tanke på bevarandet av pensionärernas köpkraft att folkpensionsindex höjs så att det motsvarar de faktiska och senaste tillgängliga inflationsuppgifterna. I propositionen görs indexjusteringen dock på basis av första kvartalet 2022, trots att kriget började först den sista veckan i februari och således i praktiken en-

Betänkande ShUB 10/2022 rd Reservation /sf

dast hann påverka inflationssiffrorna i mars. I propositionen föreslår regeringen därför att poängtalet för folkpensionsindex ska läggas vid 1733.

Folkpensionsindexet beräknas genom att det medeltal som avrundats till närmaste heltal för levnadskostnadsindexet för tre månader divideras med talet 1,16. För att man vid justeringen ska beakta prishöjningar efter krigets början är det motiverat att beräkna indexet på basis av de senaste tillgängliga siffrorna, dvs. levnadskostnadsindexet för februari, mars och april. I februari var poängtalet för levnadskostnadsindex 2084, i mars 2115 och i april 2121. Därmed blir poängtalet för folkpensionsindex 1816 beräknat för februari, mars och april.

Sannfinländarnas utskottsgrupp betonar att bekämpningen av inflationen bör stå högst upp på regeringens prioritetslista, eftersom inflationen försvagar alla finländares köpkraft och den föreslagna indexhöjningen inte på något sätt kompenserar prisstegringen för de medborgare som inte får förmåner bundna till folkpensionsindex, såsom för låg- och medelinkomsttagare eller, som Institutet för hälsa och välfärd påpekar, exempelvis för mottagare av inkomstrelaterad föräldra- och sjukdagpenning. I många andra EU-medlemsstater har punktskatten på bränslen sänkts till den miniminivå som fastställts av EU, men i Finland har regeringen inte vidtagit denna åtgärd trots att sänkningen av punktskatten skulle minska företagens transportkostnader och kostnaderna för mobilitet jämnt för alla de som måste röra sig med bil. Höjningen av maximibeloppet för avdraget för arbetsresor har inte samma effekt, eftersom skattemyndigheten inte i fråga om långt ifrån alla beaktar kostnaderna för arbetsresor med egen bil, även om det de facto är nödvändigt att använda egen bil.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen godkänner lagförslaget med ändringar. (Reservationens ändringsförslag)

Reservationens ändringsförslag

Lag

om en extra indexjustering år 2022 av vissa förmåner som är bundna till folkpensionsindex

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Utöver vad som föreskrivs i lagen om folkpensionsindex (456/2001) ska följande förmåner och belopp som är bundna till folkpensionsindexet justeras den 1 augusti 2022 så att talet 1 816 används som poängtal för folkpensionsindexet:

(1—11 punkten som i ShUB)

Betänkande ShUB 10/2022 rd
Reservation /saf

2 §

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors 1.6.2022

Arja Juvonen saf
Kaisa Juuso saf
Minna Reijonen saf